

Päiväkodin menettely lapsen terveystietojen kertomisessa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 24.4.2020 osoittamassaan kantelussa arvostellut kaupungin päiväkodin menettelyä lapsensa terveystietojen kertomisessa. Kantelija on pyytänyt oikeuskansleria tutkimaan, onko päiväkodissa käsitelty hänen lapsensa koronakaranteenia koskevia tietoja asianmukaisesti, kun toisessa päiväkotiyksikössä on tiedetty hänen toisen lapsensa karanteenista ja sen pituudesta. Kyseessä on monia eri yksiköitä käsittävä päiväkoti, jonka eri ryhmissä eri puolilla päiväkotia kantelijan lapset ovat.

SELVITYS

Päiväkodin johtaja on antanut selvityksen ja kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatusjohtaja lausunnon asiassa.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineensa hankitusta selvityksestä.

RATKAISU

Oikeusohjeita

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) pääsääntönä on julkisuusperiaate. Lain 6 luvussa säädetään salassapitovelvoitteista kuten asiakirjasalaisuudesta ja vaitiolovelvollisuudesta.

Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomaisen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Julkisuuslain 23 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta.

Julkisuuslaista annetun hallituksen esityksen (HE 30/1998 vp) mukaan (s. 96-97) ehdotetun lain 24 §:n 1 momentin 23-32 kohdissa salassapitoperusteena on yksityisyyden suoja. Yksityisyyden suojalla ymmärretään tässä yhteydessä sitä yksityiselämän suojaa, joka kohdistuu yksilöä koskeviin tietoihin. Ehdotetun lain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat esimerkiksi asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta. Salassapitovelvollisuus näiden tietojen osalta olisi ehdoton.

Varhaiskasvatustilain (504/2018) 1 §:n 3 momentin mukaan lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon.

Varhaiskasvatustilain 8 luvussa säädetään salassapidosta ja tietojen vaihdosta. Luvun 40 §:n 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Varhaiskasvatustilain 41 §:n 2 momentin mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.

Varhaiskasvatustilain koskevan hallituksen esityksen (HE 40/2018 vp) 40 §:ää koskevien säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 107-108) laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta tulee yleislakina sovellettavaksi kunnan ja kuntayhtymän toiminnassa. Yleisistä salassapitosäännöksistä varhaiskasvatuksen kannalta keskeisiä ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23, 25 ja 32 kohta. Salassa pidettäviä ovat muun muassa henkilön terveydentilaa sekä elintapoja, harrastuksia ja muita henkilökohtaisia oloja koskevat tiedot. Salassapitovelvollisuus pitää sisällään myös vaitiovelvollisuuden ja tietojen hyväksikäyttökiellon.

Tapahtumatietoja

Kantelija on kertonut saaneensa 19.4.2020 epidemiologisesta yksiköstä puhelun, jonka mukaan hänen vanhempi lapsensa oli altistunut koronavirukselle 9.4.2020. Puhelussa kantelijalle oli ilmoitettu, että lapsi on määrätty karanteeniin 23.4.2020 asti, ja päiväkotiin voisi mennä taas 24.4.2020. Kantelija oli vienyt molemmat lapsensa päiväkotiin 24.4.2020, ja he olivat menneet ensin nuoremman lapsen päiväkotiryhmään. Siellä päiväkodin henkilökuntaan kuuluva oli todennut kantelijalle, ettei kantelijan mukana oleva isompi lapsi saisi vielä olla päiväkodissa karanteenin takia.

Päiväkodin johtaja on antamassaan selvityksessä todennut saaneensa lauantaina 18.4.2020 puhelussa epidemiologisen yksikön lääkäriltä tiedon, että karanteeni päiväkodissa sekä altistuneen henkilökunnan että altistuneiden lasten osalta kestää perjantaihin 24.4.2020 asti. Perjantaina 24.4.2020 aamulla päiväkodin johtaja oli saanut henkilökunnaltaan tiedon, että altistumisen vuoksi poissaoleviksi oletettuja lapsia oli palaamassa päiväkotiin. Osa vanhemmista oli kertonut tuolloin henkilökunnalle, että heille oli 19.4.2020 sunnuntaina ilmoitettu epidemiologisesta yksiköstä karanteenin kestävän 23.4.2020 asti. Päiväkodin johtaja oli lähtenyt varmistamaan asiaa. Johtaja oli pyytänyt, että tietyt perheet yritetään tavoittaa myös päiväkodin ryhmistä ja heitä pyydetään olemaan häneen yhteydessä mahdollisimman pian turhien altistumisriskien välttämiseksi. Päiväkodin johtaja oli itse tavoittanut kaikki muut vanhemmat mutta ei vielä kantelijaa siinä vaiheessa, kun tämä oli vienyt nuoremman lapsensa toiseen ryhmään kuin missä hänen altistunut lapsensa on. Kantelija oli saanut nuoremman lapsensa päiväkotiryhmän aamuvuorolaiselta tiedon, että karanteenin kestossa on epäselvyyttä ja että kantelija voisi olla päiväkodin johtajaan yhteydessä.

Päiväkodin johtaja on kertonut tällä välillä saaneensa puhelimitse yhteyden epidemiologiseen yksikköön, josta hänelle oli kerrottu, että karanteenista oli ilmoitettu perheille eri päättymispäivä, mutta että tieto muuttuneesta päivästä kirjataan perheiden tietoihin ja huoltajat saavat karanteenitodistuksen 24.4.2020 asti. Myöhemmin aamupäivällä johtaja oli saanut kirjallisen vahvistuksen karanteenista sähköpostilla epidemiologisesta yksiköstä. Johtaja oli ilmoittanut perheille asian varmistuneen ja pahoitellut sekaannusta asiassa. Johtajan mukaan jo aiemmin viikon aikana päiväkodin kokouksissa oli käyty läpi sitä, että altistuneiden sisarukset voivat tulla normaalisti hoitoon, jos ovat terveitä. Poissaolot on merkitty asiakastietojärjestelmään normaaleina poissaolomerkintöinä. Karanteenissa olevista lapsista tai henkilökunnasta ei ole puhuttu nimillä, vaan on todettu, että tietyssä osassa päiväkotia on tapahtunut altistus. Päiväkodin johtaja on toimittanut tiedot altistuneista epidemiologiselle yksikölle suojatussa sähköpostissa. Tieto altistuneista ja karanteenista olevista on päiväkodin johtajan mukaan ollut päiväkodin ulkopuolisilta salassa pidettävää. Päiväkodin johtaja on kertonut toimineensa asiassa parhaan kykynsä mukaan ja tarkoituksenaan osaltaan välttää lisätartuntoja päiväkodissa.

Arviointi

Edellä mainittujen perustuslain, julkisuuslain ja varhaiskasvatustuksen säännösten ja niiden esitöiden lähtökohtana on henkilön yksityisyyttä ja yksityiselämää, kuten terveydentilaa, koskevien tietojen vahva suoja ja salassa pidettävyys. Varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen terveydentilatietoja koskee ehdoton salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.

Päiväkodin johtaja ja kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatusjohtaja ovat antamissaan selvityksissä todenneet, että karanteenissa olevista lapsista ei päiväkodissa ole puhuttu nimillä vaan on vain keskusteltu, että tietyssä osassa päiväkotia on tapahtunut altistus. Myöskään päiväkodin käytössä olleeseen asiakastietojärjestelmään ei ollut merkitty lapsen poissaolon syytä. Saatu selvitys vaikuttaisi olevan ristiriidassa sen suhteen, että kantelijan nuoremman lapsen päiväkotiryhmän henkilökuntaan kuuluvalla oli kuitenkin ollut tieto kantelijan toisessa päiväkotiryhmässä olevan vanhemman lapsen korona-altistuksesta ja karanteenista. Epäselväksi jää, miten tieto on kulkenut päiväkodin sisällä eri ryhmien välillä.

Pidän päiväkodin johtajan pyrkimystä välttää altistumisriskit ja lisätartunnat päiväkodissa sinälään ymmärrettävänä. Katson kuitenkin, että kun päiväkodin johtaja on jo lauantaina 18.4.2020 saanut epidemiologisesta yksiköstä tiedon päiväkodin henkilökunnan ja lasten korona-altistuksesta sekä koko päiväkotia koskevan karanteenin kestosta perjantaihin 24.4.2020 asti, hän olisi salassapitosäännösten estämättä ja ketään tiettyä henkilöä, perhettä tai päiväkotiryhmää yksilöimättä voinut viimeistään maanantaina 20.4.2020 tiedottaa koko henkilökunnalle ja päiväkodissa hoidettavana olevien lasten perheille siitä, että päiväkodissa on todettu altistuksia ja karanteeni kestää 24.4.2020 saakka. Tämä tieto olisi lisäksi ollut hyvä laittaa näkyville myös päiväkodin sisäänkäynnin yhteyteen ja muihin tiloihin, joissa henkilökunta ja lapset vanhempineen

kulkevat päiväkodissa siltä varalta, että edellä mainittu tieto ei olisi saavuttanut kaikkia perheitä ja päiväkodin työntekijöitä. Näin toimimalla kukaan altistunut henkilö tai perhe ei olisi ollut tunnistettavissa, mutta samalla olisi varmistettu asianmukainen tiedottaminen ja näin ollen myös pyritty estämään mahdollisia lisätartuntoja ja -altistumisia.

Vaikka kysymys on ollut saman perheen sisaruksista, ei vanhemman lapsen terveystietoja olisi saanut päiväkodin sisällä luovuttaa sivulliselle eli nuoremman lapsen päiväkotiryhmän henkilökunnalle. Kyse ei myöskään ole ollut sellaisista varhaiskasvatuslain 41 §:n 2 momentissa tarkoitetuista lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arvioinnin kannalta välttämättömistä tiedoista, jotka lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla ja siihen osallistuvilla ammattihenkilöillä, kuten eri päiväkotiryhmien henkilökuntaan kuuluvilla, olisi salassapitovelvollisuuden estämättä ollut oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen. Kun kantelijan vanhemman lapsen terveystietoja on edellä kuvatuin tavoin kerrottu ja luovutettu päiväkodin sisällä, päiväkotitoiminta on menetellyt julkisuuslain ja varhaiskasvatuslain vastaisesti.

Toimenpiteet

Kiinnitän päiväkodin johtajan huomiota varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen yksityisyyden suojan varmistamiseen, lapsen terveydentilaa koskevien tietojen salassa pitämiseen sekä vaihtoehtoisuuden noudattamiseen päiväkodin ja sen henkilökunnan tehtävissä ja toiminnassa. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni päiväkotiin.

Lähetän päätökseni tiedoksi kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan varhaiskasvatusjohtajalle. Pyydän toimialan varhaiskasvatusjohtajaa toimittamaan kuvauksen päiväkodin käytössä olevasta asiakastietojärjestelmästä tiedokseni viimeistään 30.6.2021 ja samalla ilmoittamaan, mitä tietoja järjestelmään merkitään, merkitäänkö siihen varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen terveydentilaa koskevat tiedot, miten tiedot on suojattu, kenellä on pääsy järjestelmään ja muut vastaavat seikat.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Tuula Karjalainen